

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 25 mai 2023¹

Cauza C-10/22

**Liberi editori e autori (LEA)
împotriva
Jamendo SA**

[cerere de decizie preliminară formulată de Tribunale ordinario di Roma (Tribunalul din Roma, Italia)]

„Trimitere preliminară – Directiva 2014/26/UE – Gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe – Organisme de gestiune colectivă – Entități de gestiune independente – Acces la activitatea de gestionare a drepturilor de autor – Directiva 2000/31/CE – Serviciile societății informaționale – Articolul 3 – Libera circulație a serviciilor societății informaționale – Directiva 2006/123/CE – Articolul 16 – Libera prestare a serviciilor – Articolul 17 – Derogări – Articolul 56 TFUE”

Introducere

1. Geneza gestiunii colective a drepturilor de autor datează din secolul al XVIII-lea, odată cu crearea, la inițiativa lui Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais, autor al unor piese de teatru indignat de practicile considerate abuzive ale Comédie française, a unui grup de dramaturgi, care a devenit ulterior Société des auteurs et compositeurs dramatiques. În Italia, în anul 1882 a fost înființată, de personalități precum Giuseppe Verdi, Giosuè Carducci și Edmondo De Amicis, Societă Italiana degli Autori, devenită Societă Italiana degli Autori ed Editori (denumită în continuare „SIAE”), în activitate și în prezent.

2. Rațiunea de a fi a gestiunii colective a drepturilor de autor nu se rezumă la apărarea, mai eficace întrucât este colectivă, a intereselor titularilor drepturilor față de utilizatorii operelor². Astfel, multitudinea căilor de difuzare a operelor și a actorilor care iau parte la aceasta, sporită de internaționalizarea culturii și, prin urmare, a exploatarei operelor, fac adesea ineficace, dacă nu imposibilă, gestiunea individuală de către autori a drepturilor lor. Numai un organism care reprezintă mai mulți autori, dotat cu o structură administrativă adecvată, este în măsură să elibereze, în mod eficient și viabil din punct de vedere economic, autorizațiile de exploatare a

¹ Limba originală: franceza.

² Prin „utilizatori” înțelegem în acest caz persoanele și entitățile care exploatează operele pentru a oferi publicului acces la acestea. Prin urmare, este necesar să se distingă acești utilizatori de membrii publicului, care pot fi calificați drept „utilizatori finali”.

operelor către diferiți utilizatori, să colecteze și să repartizeze între titulari remunerațiile datorate, precum și să controleze respectarea de către utilizatori a condițiilor de exploatare a operelor, inclusiv urmărirea contrafacerilor.

3. Totuși, gestiunea colectivă nu aduce beneficii numai titularilor de drepturi. Utilizatorii profită la rândul lor de aceasta, întrucât au posibilitatea de a se adresa unui singur organism, în scopul obținerii autorizațiilor de exploatare a mai multor opere, fără a fi necesar să caute diferiți titulari ai drepturilor de autor și să încheie contracte individuale cu aceștia.

4. Această nevoie de eficiență, atât din partea titularilor de drepturi, cât și din partea utilizatorilor, a condus la o situație de monopol al organismelor de gestiune colectivă în țările lor respective. Acest monopol poate avea un caracter legal, astfel cum a fost până de curând cazul SIAE în Italia, sau *de facto*, atunci când coexistă mai multe organisme de gestiune colectivă, fiind însă specializate în funcție de categoriile de opere sau de drepturi pe care le gestionează, astfel încât fiecare organism deține monopolul în domeniul său de activitate. Pe plan internațional, deși fiecare organism de gestiune colectivă eliberează autorizații de exploatare pentru propriul teritoriu, în conformitate cu principiul teritorialității dreptului de autor, prin intermediul unei rețele de acorduri de reprezentare reciprocă, el este în măsură să propună autorizații pentru operele care aparțin repertoriilor organismelor din alte țări, adică, în practică, din întreaga lume.

5. Un astfel de sistem are, bineînțeles, avantaje importante. În primul rând, din punctul de vedere al utilizatorilor, acesta permite, prin plata unei singure redevențe, adesea forfetară, accesul la practic toate operele dintr-o anumită categorie prezente pe piață și utilizarea lor fără a se preocupa de o eventuală încălcare a drepturilor de autor. În al doilea rând, acest sistem permite artiștilor mai puțin cunoscuți și operelor care au un public mai redus, printre altele din motive culturale și lingvistice, să coexiste pe piață în condiții de egalitate cu artiștii mai populari în rândul publicului, fără ca utilizatorii „să aleagă” din repertorii numai operele cele mai populare și, prin urmare, cele mai rentabile. În al treilea rând, sistemul de autorizații teritoriale și de acorduri de reprezentare permite organismelor care gestionează repertorii mai „mici” să colecteze o parte din veniturile provenite din utilizarea, pe teritoriile lor, a operelor de renume internațional, fără de care gestionarea propriului repertoriu ar putea să nu fie rentabilă din cauza costurilor fixe ridicate pe care le generează o astfel de gestionare. În sfârșit, în al patrulea rând, controlul exploatării operelor și urmărirea contrafacerilor sunt de asemenea organizate potrivit principiului teritorialității, ceea ce facilitează în mare măsură acest control și permite limitarea costurilor sale.

6. Totuși, acest sistem de gestiune colectivă bazat pe monopol și pe teritorialitate trebuie să facă față la două provocări majore, prima de ordin legal, iar a doua de ordin factual.

7. Pe de o parte, în dreptul Uniunii, un astfel de sistem ridică probleme atât din punctul de vedere al dreptului concurenței, cât și din punctul de vedere al libertăților pieței interne. Deși hotărârile instanțelor Uniunii în aceste două domenii au permis stabilirea unui anumit echilibru³, ele nu au permis totuși înlăturarea tuturor îndoielilor privind compatibilitatea poziției de monopol a organismelor de gestiune colectivă cu dreptul Uniunii.

8. Pe de altă parte, apariția tehnologiei digitale și a internetului a bulversat puternic peisajul creației artistice și al difuzării operelor. În prezent, nu mai este nevoie de sprijinul unei edituri sau al unui studio pentru a crea și difuza opere literare, muzicale sau audiovizuale. Difuzarea prin intermediul internetului se dovedește în mare măsură suficientă pentru numeroși autori, ceea ce

³ A se vedea în special Hotărârea din 12 aprilie 2013, CISAC/Comisia (T-442/08, EU:T:2013:188), și Hotărârea din 27 februarie 2014, OSA (C-351/12, denumită în continuare „Hotărârea OSA”, EU:C:2014:110).

simplifică și gestiunea drepturilor lor și face ca exercitarea individuală a acestora să fie mult mai realistă. În paralel, un număr tot mai mare de utilizatori individuali de opere nu au nici mijloacele, nici nevoia de a obține acces la toate repertoriile organismelor de gestiune colectivă. La intersecția dintre această ofertă și această cerere au apărut entități de gestiune independente, cu caracter pur comercial și care operează adesea pe internet, statutul lor legal și relațiile lor cu organismele de gestiune colectivă fiind în continuare o sursă de conflicte, în pofida recunoașterii lor exprese de către legiuitorul Uniunii.

9. În aceste împrejurări, Curtea va fi chemată să răspundă la întrebarea preliminară din prezenta cauză.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2000/31/CE

10. Articolul 2 litera (a) din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă⁴ definește serviciile societății informaționale ca fiind „servicii în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 98/34/CE⁵ astfel cum a fost modificată prin Directiva 98/48/CE”.

11. Directiva 98/34 a fost abrogată de Directiva (UE) 2015/1535 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 septembrie 2015 referitoare la procedura de furnizare de informații în domeniul reglementărilor tehnice și al normelor privind serviciile societății informaționale⁶. Articolul 1 alineatul (2) din Directiva 98/34 a fost înlocuit de articolul 1 litera (b) din Directiva 2015/1535, care are următorul cuprins:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

(b) «serviciu» înseamnă orice serviciu al societății informaționale, adică orice serviciu prestat în mod normal în schimbul unei remunerații, la distanță, prin mijloace electronice și la solicitarea individuală a beneficiarului serviciului.

În sensul prezentei definiții:

(i) «la distanță» înseamnă că serviciul este prestat fără ca părțile să fie prezente simultan;

⁴ JO 2000, L 178, p. 1, Ediție specială, 13/vol. 29, p. 257.

⁵ Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 22 iunie 1998 de stabilire a unei proceduri pentru furnizarea de informații în domeniul standardelor și reglementărilor tehnice (JO 1998, L 204, p. 37, Ediție specială, 13/vol. 23, p. 207).

⁶ JO 2015, L 241, p. 1.

- (ii) «prin mijloace electronice» înseamnă că serviciul este transmis inițial și primit la destinație prin intermediul echipamentului electronic pentru prelucrarea (inclusiv arhivarea digitală) și stocarea datelor și este transmis integral, transferat și recepționat prin cablu, radio, mijloace optice sau alte mijloace electromagnetice;
 - (iii) «la solicitarea individuală a beneficiarului serviciilor» înseamnă că serviciul este prestat prin transmiterea datelor în urma solicitării individuale.
- [...]

12. Articolul 3 din Directiva 2000/31, intitulat „Piața internă”, prevede:

„(1) Fiecare stat membru garantează că serviciile societății informaționale prestate de un furnizor de servicii stabilit pe teritoriul său respectă dispozițiile de drept intern aplicabile în statul membru în cauză și relevante pentru domeniul coordonat.

(2) Statele membre nu pot restrânge libera circulație a serviciilor societății informaționale din alte state membre invocând motive relevante pentru domeniul coordonat.

(3) Alineatele (1) și (2) nu se aplică domeniilor menționate în anexă.

(4) Statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la alineatul (2) în cazul unui anumit serviciu al societății informaționale, în cazul în care sunt îndeplinite următoarele condiții:

(a) măsurile sunt:

(i) necesare, dintr-unul din motivele următoare:

- ordine publică, în special prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea infracțiunilor, în special protecția minorilor și lupta împotriva incitării la ură pe motiv de rasă, sex, religie sau naționalitate și împotriva atingerii aduse demnității umane;
- protecția sănătății publice;
- securitatea publică, inclusiv protecția securității și apărării naționale;
- protecția consumatorilor, inclusiv a investitorilor;

(ii) luate împotriva unui serviciu al societății informaționale care aduce atingere obiectivelor menționate la punctul (i) sau care prezintă risc serios și grav de prejudiciere a acestor obiective;

(iii) proporționale cu aceste obiective;

[...]

13. În temeiul anexei la Directiva 2000/31:

„Prevederile articolului 3 alineatul (3), articolului 3 alineatele (1) și (2) nu se aplică:

- drepturilor de autor și drepturilor conexe [...]

[...]

Directiva 2006/123/CE

14. Articolul 1 alineatele (1)-(3) din Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne⁷ prevede:

„(1) Prezenta directivă stabilește dispoziții generale pentru facilitarea exercitării libertății de stabilire pentru prestatorii de servicii și a liberei circulații a serviciilor, menținând totodată un nivel ridicat al calității serviciilor.

(2) Prezenta directivă nu are ca obiect liberalizarea serviciilor de interes economic general, rezervate organismelor publice sau private, și nici privatizarea organismelor publice prestatoare de servicii.

(3) Prezenta directivă nu are ca obiect eliminarea monopolurilor care prestează servicii [...]

15. În temeiul articolului 3 alineatul (1) din această directivă:

„În cazul în care dispozițiile prezentei directive sunt în conflict cu o dispoziție a unui alt act comunitar care reglementează aspecte specifice ale accesului la o activitate de servicii sau la exercitarea acesteia în sectoare specifice sau pentru profesii specifice, dispoziția celui alt act comunitar prevalează și se aplică acestor sectoare sau profesii specifice. [...]

16. Potrivit articolului 4 punctele 1, 5 și 7 din directiva menționată:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

1. «serviciu» înseamnă orice activitate economică independentă, prestată în mod obișnuit în schimbul unei remunerații, menționată la articolul 50 din tratat;

[...]

5. «stabilire» înseamnă exercitarea efectivă de către prestator a unei activități economice prevăzute la articolul 43 din tratat, pentru o perioadă nedeterminată și cu ajutorul unei infrastructuri stabile de unde activitatea de prestare de servicii este asigurată în mod efectiv;

[...]

7. «cerință» înseamnă orice obligație, interdicție, condiție sau limită prevăzută în actele cu putere de lege sau actele administrative ale statelor membre [...]

17. Articolul 16 alineatele (1) și (2) din Directiva 2006/123 prevede:

„(1) Statele membre respectă dreptul prestatorilor de a furniza servicii într-un stat membru altul decât cel în care sunt stabiliți.

⁷ JO 2006, L 376, p. 36, Ediție specială, 13/vol. 58, p. 50.

Statele membre în care este prestat serviciul asigură accesul liber la o activitate de servicii și libera exercitare a acesteia pe teritoriul lor.

Statele membre nu pot condiționa accesul la o activitate de servicii sau exercitarea acesteia pe teritoriul lor de îndeplinirea oricăror cerințe care nu respectă următoarele principii:

- (a) nediscriminare: cerințele nu trebuie să fie, direct sau indirect, discriminatorii pe motiv de cetățenie sau, în ceea ce privește persoanele juridice, pe motivul privind statul membru în care sunt stabilite;
 - (b) necesitate: cerințele trebuie să fie justificate prin motive de ordine publică, de siguranță publică, de sănătate publică sau de protecție a mediului;
 - (c) proporționalitate: cerințele trebuie să fie adecvate pentru a garanta îndeplinirea obiectivului urmărit și nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit.
- (2) Statele membre nu pot să restrângă libertatea de a presta servicii în cazul unui prestator stabilit într-un alt stat membru impunând una dintre cerințele următoare:

[...]

- (d) aplicarea unui regim contractual special între prestator și beneficiar care împiedică sau restricționează prestarea de servicii în mod independent;

[...]”

18. În sfârșit, în temeiul articolului 17 punctul 11 din această directivă:

„Articolul 16 nu se aplică:

[...]

11. drepturilor de autor și drepturilor conexe [...]”

Directiva 2014/26/UE

19. Potrivit articolului 3 literele (a) și (b) din Directiva 2014/26/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind gestiunea colectivă a drepturilor de autor și a drepturilor conexe și acordarea de licențe multiteritoriale pentru drepturile asupra operelor muzicale pentru utilizare online pe piața internă⁸:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

- (a) «organism de gestiune colectivă» înseamnă orice organism care este autorizat prin lege sau prin atribuire, licență sau alt tip de înțelegere contractuală să gestioneze drepturile de autor sau drepturile conexe dreptului de autor în numele unuia sau mai multor titulari de drepturi, în beneficiul colectiv al acelor titulari, având drept unic sau principal scop această activitate și care îndeplinește unul dintre criteriile următoare sau pe ambele:

⁸ JO 2014, L 84, p. 72.

- (i) este deținut sau controlat de membrii săi;
 - (ii) nu are scop lucrativ;
- (b) «entitate de gestiune independentă» înseamnă orice organism care este autorizat prin lege sau prin cesiune, licență sau alt tip de înțelegere contractuală să gestioneze drepturile de autor sau drepturile conexe în numele mai multor titulari de drepturi, în beneficiul colectiv al acelor titulari, având drept scop unic sau principal sau unul dintre principalele scopuri această activitate și care:
- (i) nu este deținut sau controlat, direct sau indirect, total sau parțial, de titularii de drepturi; și
 - (ii) nu are scop lucrativ;”

20. Articolul 5 alineatele (2), (4) și (6) din această directivă prevede:

„(2) Titularilor de drepturi le revine dreptul de a autoriza, la alegere, un organism de gestiune colectivă pentru a le gestiona drepturile, categoriile de drepturi sau tipurile de opere și de alte obiecte protejate alese de aceștia, pentru teritoriile alese de aceștia, indiferent de statul membru de naționalitate, de reședință sau de stabilire al organismului de gestiune colectivă sau al titularilor de drepturi. Cu excepția cazului în care are motive justificate în mod obiectiv de a refuza gestiunea, organismul de gestiune colectivă este obligat să gestioneze aceste drepturi, categorii de drepturi sau tipuri de opere și alte obiecte protejate, cu condiția ca gestiunea acestora să se încadreze în domeniul său de activitate.

[...]

(4) Titularii de drepturi au dreptul de a revoca autorizația de a gestiona drepturi, categorii de drepturi sau tipuri de opere și de alte obiecte protejate acordată de aceștia unui organism de gestiune colectivă sau de a retrage organismului de gestiune colectivă, la alegere, orice drepturi, categorii de drepturi sau tipuri de opere și de alte obiecte protejate, determinate în conformitate cu alineatul (2), în ceea ce privește teritoriile alese de aceștia [...]

[...]

(6) Organismele de gestiune colectivă nu restrâng exercitarea drepturilor prevăzute la alineatele (4) și (5) prin impunerea, ca o condiție pentru exercitarea drepturilor respective, a faptului ca gestiunea drepturilor, a categoriilor de drepturi sau a tipurilor de opere și de alte obiecte protejate care fac obiectul revocării sau al retragerii să fie încredințate unui alt organism de gestiune colectivă.”

Dreptul italian

21. Articolul 180 din legea n. 633 – Protezione del diritto d'autore e di altri diritti connessi al suo esercizio (Legea nr. 633 privind protecția dreptului de autor și a altor drepturi conexe) din 22 aprilie 1941⁹, astfel cum a fost modificată prin decreto legge n. 148 recante „Disposizioni

⁹ GURI nr. 166 din 16 iulie 1941.

urgenti în materia fiscală și financiară” (Decretul-lege nr. 148 privind dispoziții urgente în materie fiscală și financiară) din 16 octombrie 2017¹⁰ (denumită în continuare „Legea privind protecția dreptului de autor”), prevede:

„Activitatea de intermediere, exercitată în orice mod și sub orice formă directă sau indirectă de intervenție, de mediere, de mandat, de reprezentare, precum și de cesionare pentru exercitarea drepturilor de reprezentare, de executare, de recitare, de radiodifuzare, inclusiv comunicarea publică prin satelit, și de reproducere mecanică și cinematografică a operelor protejate este rezervată exclusiv [SIAE] și altor organisme de gestiune colectivă prevăzute de [decreto legislativo n. 35 – Attuazione della direttiva 2014/26/UE sulla gestione collettiva dei diritti d'autore e dei diritti connessi e sulla concessione di licenze multiterritoriali per i diritti su opere musicali per l'uso online nel mercato interno (Decretul legislativ nr. 35 de transpunere a Directivei 2014/26) din 15 martie 2017¹¹ (denumit în continuare „Decretul legislativ nr. 35/2017”)].

Această activitate este desfășurată pentru efectuarea:

- 1) acordării, pe seama și în interesul titularilor, a unor licențe și autorizații în vederea utilizării economice a operelor protejate;
- 2) colectării veniturilor care provin din aceste licențe și autorizații;
- 3) repartizării acestor venituri titularilor.

[...]

Exclusivitatea prerogativelor menționată anterior nu aduce atingere posibilității autorului, a succesorilor săi sau a avânzilor-cauză de a exercita în mod direct drepturile ce le sunt recunoscute de această lege.

[...]”

22. Potrivit articolului 4 alineatul 2 din Decretul legislativ nr. 35/2017:

„Titularii de drepturi pot încredința unui organism de gestiune colectivă sau unei entități de gestiune independente, la alegere, gestionarea drepturilor lor, a categoriilor corespunzătoare sau a tipurilor de opere și alte obiecte protejate, pentru teritoriile pe care le indică, indiferent de statul membru de naționalitate, de reședință sau de stabilire al organismului de gestiune colectivă, al entității de gestiune independente sau al titularului de drepturi, fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 180 din [Legea privind protecția dreptului de autor], în ceea ce privește activitatea de intermediere a drepturilor de autor.”

Situația de fapt din litigiul principal, procedura și întrebarea preliminară

23. Liberi editori și autori (denumit în continuare „LEA”) este un organism de gestiune colectivă reglementat de dreptul italian și autorizat să desfășoare activitatea de intermediere a drepturilor de autor în Italia¹².

¹⁰ GURI nr. 242 din 16 octombrie 2017.

¹¹ GURI nr. 72 din 27 martie 2017.

¹² Cu privire la rolul specific al acestui organism, a se vedea punctul 31 din prezentele concluzii.

24. Jamendo SA este o societate de drept luxemburghez. Activitatea sa cuprinde două componente. Pe de o parte, sub denumirea Jamendo Music, ea comunică publicului pe site-ul său internet opere muzicale pe care artiștii le-au publicat pe acest site sub licențe denumite „Creative Commons”¹³. Pe de altă parte, sub denumirea Jamendo Licensing, ea gestionează drepturile de autor asupra operelor muzicale care i-au fost încredințate în acest scop de artiști, eliberând autorizații numai pentru două moduri de exploatare, și anume ca muzică ambientală în magazine și în alte instituții deschise publicului și ca muzică de fond pentru opere audiovizuale, în special cele distribuite ulterior pe internet. În cadrul acestei a doua componente a activității sale, Jamendo se prezintă, așadar, ca o entitate de gestiune independentă în sensul articolului 3 litera (b) din Directiva 2014/26. Activitate menționată acoperă printre altele teritoriul italian. Această a doua componentă este cea care face obiectul litigiului principal și al prezentei cauze. Potrivit informațiilor furnizate de Jamendo, activitatea sa de gestionare, atât în ceea ce privește aportul de drepturi de către artiști, cât și eliberarea autorizațiilor de exploatare, se desfășoară în întregime online, prin site-ul său internet. Pe de altă parte, contractele încheiate de Jamendo cu artiștii impun ca aceștia să fie independenți, și anume printre altele să nu fie afiliați la niciun organism de gestiune colectivă și să nu aibă legături cu un astfel de organism într-un mod care să îi împiedice să utilizeze serviciile de gestiune ale Jamendo la nivel mondial.

25. LEA a introdus la Tribunale ordinario di Roma (Tribunalul din Roma, Italia), instanța de trimitere, o acțiune în încetare împotriva Jamendo, solicitând obligarea acesteia din urmă să înceteze activitatea de intermediere în domeniul dreptului de autor în Italia. În susținerea acestei cereri, LEA invocă faptul că Jamendo desfășoară în mod nelegal această activitate în Italia, pentru motivul, în primul rând, că nu este înscrisă pe lista organismelor autorizate să desfășoare activitatea de intermediere a drepturilor de autor în Italia, în al doilea rând, că nu îndeplinește cerințele specifice prevăzute de Decretul legislativ nr. 35/2017 și, în al treilea rând, că nu a informat Ministero delle comunicazioni (Ministerul Telecomunicațiilor, Italia) înainte de a-și începe activitatea, cu încălcarea articolului 8 din acest decret legislativ.

26. În fața instanței de trimitere, Jamendo susține că Directiva 2014/26 a fost transpusă incorect în dreptul italian, arătând că legiuitorul italian a omis să confere entităților de gestiune independente drepturile prevăzute de directiva menționată. În această privință, Jamendo precizează că, în temeiul articolului 180 din Legea privind protecția dreptului de autor, numai SIAE și celelalte organisme de gestiune colectivă menționate la acest articol pot desfășura activități de intermediere în Italia, ceea ce are ca efect împiedicarea entităților de gestiune independente să își desfășoare activitatea în domeniul intermedierei în materia drepturilor de autor și constrângerea acestora să încheie acorduri de reprezentare cu SIAE sau cu alte organisme de gestiune colectivă autorizate.

27. Tribunale ordinario di Roma (Tribunalul din Roma) împărtășește în esență interpretarea dreptului italian invocată de părțile din litigiul principal. În aceste condiții, el a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Directiva [2014/26] trebuie interpretată în sensul că se opune unei legi naționale care rezervă accesul pe piața intermedierei drepturilor de autor sau, în orice caz, acordarea de licențe utilizatorilor doar entităților care pot fi calificate, potrivit definiției cuprinse în aceeași directivă, drept organisme de gestiune colectivă, excluzându-le pe cele care pot fi calificate drept entități de gestiune independente, constituite fie în același stat, fie în alte state membre?”

¹³ Este vorba așadar despre o gestionare individuală a drepturilor de către autori, iar rolul Jamendo este în acest caz cel al unui utilizator care difuzează operele.

28. Cererea de decizie preliminară a fost primită de Curte la 5 ianuarie 2022. Părțile din litigiul principal, Comisia Europeană și guvernul austriac au depus observații scrise. Aceleași părți, precum și guvernul italian au fost reprezentate în ședința care a avut loc la 9 februarie 2023.

Analiză

29. Analiza pe fond a prezentei cereri preliminare trebuie precedată de câteva clarificări cu privire la admisibilitatea sa. Pe de altă parte, considerăm că este necesar să precizăm dispozițiile dreptului Uniunii aplicabile, precum și domeniul de aplicare al întrebării preliminare.

Cu privire la admisibilitate

30. În fața Curții, părțile din litigiul principal susțin poziții convergente prin care urmăresc în esență să se constate incompatibilitatea cu dreptul Uniunii a rezervării exclusiv pentru organismele de gestiune colectivă, excluzând entitățile de gestiune independente, a intermedierei în domeniul drepturilor de autor, consacrată în dreptul italian. Prin urmare, s-ar putea ridica problema caracterului real al litigiului principal și a necesității interpretării dreptului Uniunii solicitate de instanța de trimitere. De altfel, această problemă a fost ridicată în mod expres în ședință de guvernul italian, care a invocat caracterul fictiv și artificial al acestui litigiu pentru a repune în discuție admisibilitatea cererii de decizie preliminară. Considerăm însă că o clarificare a situației specifice a LEA și a rolului său pe piața italiană va permite înlăturarea acestor îndoieli.

31. Astfel, un litigiu asemănător a avut loc deja între SIAE, pe de o parte, și Soundreef Ltd, o entitate de gestiune independentă cu sediul în Regatul Unit care urmărea să își desfășoare activitatea în Italia, pe de altă parte. În cadrul acestui litigiu, aceeași instanță națională precum cea din prezenta cauză a sesizat Curtea cu o întrebare preliminară similară. Ea și-a retras însă cererea de decizie preliminară în urma încheierii unui acord între părți¹⁴. În temeiul acestui acord, un organism de gestiune colectivă de drept italian, și anume LEA, a fost mandatat să reprezinte Soundreef pe teritoriul italian.

32. În observațiile sale scrise, LEA explică faptul că, în calitate de organism de gestiune colectivă fără scop lucrativ, ea nu este în măsură să își asigure suficient dezvoltarea economică și să facă față concurenței din partea unor entități precum Jamendo, concurență care, în stadiul actual al dreptului italian, are un caracter neloial. Prin urmare, ea are un interes legitim de a obține interzicerea activității Jamendo. În paralel, în calitate de reprezentantă a Soundreef, LEA are de asemenea un interes ca interpretarea dreptului Uniunii dată de Curte să conducă la o liberalizare a cadrului juridic italian. În consecință, ea se alătură, cu privire la acest aspect, intereselor Jamendo.

33. Prin urmare, împrejurarea că părțile din litigiul principal sunt de acord cu privire la interpretarea dreptului Uniunii nu este, în opinia noastră, de natură să afecteze caracterul real al litigiului principal și, în consecință, admisibilitatea prezentei cereri de decizie preliminară¹⁵.

¹⁴ Ordonanța președintelui Curții din 16 iulie 2019, S.I.A.E. (C-781/18, nepublicată, EU:C:2019:656).

¹⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea din 22 noiembrie 2005, Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709, punctul 38). Soluția reținută de Curte în Hotărârea din 11 martie 1980, Foglia (104/79, EU:C:1980:73, punctele 10-13), invocată de guvernul italian în ședință, nu este aplicabilă, așadar, în acest caz.

Cu privire la dispozițiile dreptului Uniunii aplicabile și la conținutul întrebării preliminare

34. Instanța de trimitere adresează întrebarea preliminară din perspectiva Directivei 2014/26. Cu toate acestea, astfel cum vom demonstra în continuare, directiva menționată nu pare să permită, în sine, soluționarea problemei cu care se confruntă această instanță. Prin urmare, este indispensabil, în opinia noastră, să se analizeze alte dispoziții ale dreptului Uniunii pentru a oferi acestei instanțe un răspuns util pentru soluționarea litigiului principal¹⁶.

Directiva 2014/26

35. Lectura considerentelor Directivei 2014/26 poate da impresia că acest act instituie o liberalizare generalizată a gestiunii colective a drepturilor de autor în Uniune, inclusiv în beneficiul entităților de gestiune independente. Este vorba în special despre considerentele (4)¹⁷, (8)¹⁸ și (15)¹⁹. Cu toate acestea, având în vedere partea normativă a directivei menționate, rezultă că această ambiție nu a fost realizată decât parțial sau chiar deloc în ceea ce privește entitățile de gestiune independente.

36. Astfel, este adevărat că articolul 5 din Directiva 2014/26 conferă titularilor o largă posibilitate de alegere în ceea ce privește organismul de gestiune colectivă căruia doresc să îi încredințeze gestiunea drepturilor lor, fără a impune vreo limită în ceea ce privește locul de domiciliu sau de stabilire atât al titularului, cât și al organismului în discuție. Organismele de gestiune colectivă nu pot refuza, fără un motiv întemeiat, să gestioneze drepturile, inclusiv pe cele ale titularilor care au domiciliul sau sunt stabiliți pe teritoriul altor state membre.

37. În schimb, Directiva 2014/26 nu cuprinde nicio normă nici în ceea ce privește accesul organismelor de gestiune colectivă la activitatea lor, nici în ceea ce privește teritoriile pentru care aceste organisme pot elibera autorizații de exploatare. Astfel, această directivă nu se opune normelor naționale ale statelor membre care limitează atât accesul acestor organisme la activitatea de gestionare, cât și întinderea teritorială a autorizațiilor de exploatare pe care aceste organisme au dreptul să le elibereze²⁰. Prin urmare, posibilitatea de alegere de care dispun titularii în temeiul articolului 5 din directiva menționată trebuie să se limiteze la organismele de gestiune colectivă autorizate să funcționeze în diferite state membre în temeiul dreptului lor național.

38. Pe de altă parte, în ceea ce privește entitățile de gestiune independente, Directiva 2014/26 le recunoaște existența, dându-le o definiție, și le supune anumitor obligații față de titulari și de utilizatori și unor măsuri de control din partea statelor membre²¹. În schimb, nicio dispoziție din această directivă nu menționează libertatea acestor entități în ceea ce privește accesul pe piața gestionării drepturilor de autor. Directiva respectivă stabilește, la articolul 5, numai libertatea de

¹⁶ În conformitate cu o jurisprudență consacrată (a se vedea recent Hotărârea din 9 martie 2023, Registrul centras (C-354/21, EU:C:2023:184, punctul 35).

¹⁷ Acest considerent enunță că „[o]rganismele de gestiune colectivă stabilite în Uniune ar trebui să beneficieze de libertățile prevăzute în tratate atunci când reprezintă titulari de drepturi care sunt rezidenți sau stabiliți în alte state membre sau când acordă licențe utilizatorilor care sunt rezidenți sau stabiliți în alte state membre”.

¹⁸ Acest considerent enunță printre altele că „[s]copul prezentei directive este de a asigura coordonarea normelor naționale referitoare la accesul privind activitatea de gestionare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe de către organismele de gestiune colectivă”.

¹⁹ Acest considerent enunță, în prima teză, că „[t]itularii drepturilor ar trebui să aibă libertatea de a încredința gestiunea drepturilor lor unor entități de gestiune independente”.

²⁰ Dispozițiile titlului III din Directiva 2014/26 organizează un sistem de licențe multiteritoriale pentru difuzarea muzicii online. Acest lucru nu intră însă în sfera prezentei cauze.

²¹ Ele sunt enumerate la articolul 2 alineatul (4) din această directivă.

alegere a titularilor între organismele de gestiune colectivă, omițând să menționeze entitățile de gestiune independente, ceea ce face ca prima teză a considerentului (15) al acesteia să rămână literă moartă. Numai articolul 5 alineatul (6) din aceeași directivă, care interzice organismelor de gestiune colectivă să limiteze dreptul de retragere al titularilor, impunând ca aceștia să își încredințeze drepturile unui alt organism de gestiune colectivă, sugerează că acești titulari au posibilitatea de a recurge la alte modalități de gestionare a drepturilor lor, cum ar fi gestiunea individuală sau gestiunea prin intermediul unor entități de gestiune independente. Libertatea de acces a acestor entități la activitate nu este însă nicidecum garantată.

39. Prin urmare, răspunsul la întrebarea preliminară, astfel cum a fost formulată de instanța de trimitere, nu ar putea fi decât negativ, întrucât Directiva 2014/26 însăși nu se opune reglementărilor statelor membre care limitează accesul la activitatea de gestionare a drepturilor de autor²². Răspunsul util pentru soluționarea litigiului principal trebuie căutat, așadar, în alte dispoziții ale dreptului Uniunii.

Alte dispoziții ale dreptului Uniunii aplicabile

40. Potrivit informațiilor cuprinse în observațiile sale, Jamendo își desfășoară activitatea în principal, dacă nu exclusiv, online, prin intermediul site-ului său internet. Nu numai că titularii îi încredințază gestiunea drepturilor lor pe această cale, dar Jamendo și eliberează autorizațiile de exploatare pe această cale. Prin urmare, se pare că este vorba despre un serviciu prestat la distanță, prin mijloace electronice și la cererea unui destinatar, și anume un serviciu al societății informaționale în sensul Directivei 2000/31. Problema ridicată în cadrul prezentei cereri de decizie preliminară trebuie analizată, așadar, în lumina acestei directive. Însă, întrucât instanța de trimitere nu a avut în vedere aplicarea directivei menționate în litigiul principal, aceasta nu precizează dacă, în opinia sa, serviciile Jamendo pot fi calificate drept „serviciu al societății informaționale”, în sensul aceleiași directive. Prin urmare, îi va reveni acesteia sarcina de a efectua aprecierea respectivă.

41. Dacă în urma aprecierii factuale pe care tocmai am expus-o, instanța de trimitere va considera că activitatea Jamendo nu intră sub incidența Directivei 2000/31, se va ridica problema aplicabilității Directivei 2006/123 în privința acestei activități²³. Este adevărat că Curtea a exclus aplicabilitatea dispozițiilor Directivei 2006/123 privind libera prestare a serviciilor în cazul activității organismelor de gestiune colectivă²⁴. Vom analiza în continuare problema dacă această excludere este valabilă pentru entitățile de gestiune independente. Subliniem totuși de la bun început că Directiva 2014/26 nu conține nicio mențiune cu privire la libertatea de acces a

²² Pentru o interpretare a Directivei 2014/26 în acest sens, a se vedea Spina Ali, G., „Collective monopolies: SIAE v. Soundreef and the implementation of Directive 2014/26 in Italy”, *European Intellectual Property Review*, 2018, nr. 40, p. 113-128.

²³ Amintim că, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2006/123, actele de drept al Uniunii care reglementează activitățile de servicii în sectoare specifice au prioritate față de dispozițiile acesteia. Acest lucru privește în mod necesar sectorul serviciilor societății informaționale, reglementate de Directiva 2000/31.

²⁴ Hotărârea OSA, punctele 64-66.

organismelor de gestiune colectivă și a entităților de gestiune independente pe piață, probabil pentru că autorii acestei directive considerau evidentă aplicarea Directivei 2006/123 în cazul acestei activități, astfel cum reiese din propunerea inițială a Directivei 2014/26²⁵.

42. În sfârșit, în cazul în care nici Directiva 2000/31, nici Directiva 2006/123 nu vor fi considerate aplicabile activității entităților de gestiune independente, problematica ridicată prin prezenta cerere de decizie preliminară ar trebui analizată în lumina dispozițiilor relevante ale tratatului.

Cu privire la formularea întrebării preliminare

43. Având în vedere cele ce precedă, considerăm că întrebarea preliminară din prezenta cauză trebuie înțeleasă în sensul că privește nu numai interpretarea Directivei 2014/26, ci, la nivel mai general, interpretarea tuturor dispozițiilor dreptului Uniunii relevante în raport cu situația de fapt vizată de litigiul principal. Această situație de fapt trebuie de altfel să se reflecte în răspunsul Curții, în măsura în care ea poate determina atât dispozițiile dreptului Uniunii aplicabile, cât și marja de manevră de care dispun statele membre în raport cu acestea.

44. Pe de altă parte, în întrebarea preliminară, instanța de trimitere se referă la excluderea de la activitatea de gestionare a drepturilor de autor a entităților de gestiune independente „constituite fie în același stat [membru²⁶], fie în alte state membre”. Însă, niciun element din dosar nu confirmă faptul că litigiul principal privește vreo entitate de gestiune independentă stabilită în Italia, singura entitate în cauză fiind Jamendo al cărei loc de stabilire se află în Luxemburg. Or, în măsura în care normele aplicabile în aceste două situații, care privesc libertatea de stabilire și, respectiv, libera prestare a serviciilor, ar putea fi diferite, răspunsul privind accesul la activitate al unei entități de gestiune independente stabilite în statul membru în cauză ar fi ipotetic. Prin urmare, propunem limitarea analizei întrebării preliminare la situația unei entități de gestiune independente stabilite într-un alt stat membru.

45. Astfel, prin intermediul întrebării preliminare, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă dispozițiile relevante ale dreptului Uniunii trebuie interpretate în sensul că se opun legislației unui stat membru care rezervă accesul la activitatea de gestionare a drepturilor de autor numai organismelor de gestiune colectivă²⁷, cu excluderea entităților de gestiune independente stabilite în alte state membre.

²⁵ COM(2012) 372 final. Considerentul (3) al acestei propuneri de directivă enunță că „[d]acă își au sediul în Uniune, societățile de gestiune colectivă trebuie să respecte, în calitate de prestatori de servicii, dispozițiile naționale adoptate în temeiul Directivei [2006/123], care vizează crearea unui cadru juridic pentru asigurarea libertății de stabilire și a liberei circulații a serviciilor între statele membre. Aceasta implică necesitatea ca societățile de gestiune colectivă să fie libere să presteze servicii transfrontaliere, să reprezinte titulari de drepturi rezidenți sau stabiliți în alte state membre sau să acorde licențe utilizatorilor rezidenți sau stabiliți în alte state membre”. Acest considerent menționa numai organismele de gestiune colectivă, întrucât propunerea de directivă nu includea în domeniul său de aplicare entitățile de gestiune independente, care au fost adăugate în cursul procedurii legislative. O trimitere la Directiva 2006/123 figura de asemenea în considerentul (8) al acestei propuneri de directivă. Deși trimiterile la această directivă au fost eliminate în cursul lucrărilor legislative, aplicabilitatea sa în cazul diferitelor activități de servicii decurge din propriile dispoziții, iar nu din considerentele unui alt act de drept al Uniunii.

²⁶ Același cu cel care a introdus normele în litigiu.

²⁷ Potrivit răspunsului dat în ședință de guvernul italian la o întrebare adresată de Curte, organismele de gestiune colectivă stabilite în alte state membre sunt autorizate să desfășoare în mod direct activitatea de gestionare a drepturilor de autor pe teritoriul italian.

Cu privire la întrebarea preliminară

46. Astfel cum am menționat deja²⁸, deși Directiva 2014/26 nu permite, în sine, soluționarea problemei cu care se confruntă instanța de trimitere, alte dispoziții ale dreptului Uniunii pot fi totuși aplicabile în litigiul principal. Prin urmare, vom analiza consecințele aplicării lor în acest litigiu și răspunsul care trebuie dat, în opinia noastră, la întrebarea preliminară, astfel cum a fost formulată mai sus.

Directiva 2000/31

47. Potrivit informațiilor disponibile, serviciile furnizate de Jamendo ar trebui probabil calificate, sub rezerva verificării de către instanța națională, drept servicii ale societății informaționale care intră sub incidența Directivei 2000/31²⁹. Prin urmare, în opinia noastră, răspunsul la întrebarea preliminară trebuie căutat înainte de toate în această directivă.

48. Mai întâi, Directiva 2000/31 introduce, la articolul 2 litera (h), noțiunea de „domeniu coordonat”, care acoperă cerințele specificate în dreptul intern al statelor membre, aplicabile furnizorilor de servicii ale societății informaționale și acestor servicii, indiferent dacă aceste cerințe au fost concepute special pentru această categorie de servicii sau dacă au un caracter general. Domeniul coordonat acoperă printre altele cerințele privind accesul la activitatea unui serviciu al societății informaționale, în special în materie de autorizare și notificare.

49. În continuare, articolul 3 din Directiva 2000/31 face distincție între normele aplicabile furnizorilor de servicii stabiliți în statul membru în cauză și cele aplicabile furnizorilor de servicii stabiliți în alte state membre. În primul caz, în temeiul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, statele membre au obligația de a se asigura că furnizorii de servicii stabiliți pe teritoriul lor respectă dispozițiile care le sunt aplicabile în temeiul dreptului intern. În schimb, în ceea ce privește furnizorii de servicii stabiliți în alte state membre, articolul 3 alineatul (2) din directiva menționată interzice statelor membre să restrângă libera circulație a serviciilor care provin din aceste alte state membre. Prin urmare, aceste două dispoziții introduc principiul statului membru de origine și recunoașterea reciprocă între statele membre a condițiilor de acces la activitatea serviciilor societății informaționale (și de exercitare a acesteia).

50. Întrucât Jamendo are sediul în Luxemburg, aceasta se află, în Italia, în situația unui furnizor de servicii stabilit în alt stat membru. Or, restricția privind activitatea sa care decurge din faptul că dreptul italian rezervă furnizarea serviciilor de intermediere în domeniul drepturilor de autor numai organismelor de gestiune colectivă ține în mod clar, în opinia noastră, de domeniul coordonat ca cerință referitoare la accesul la activitatea unui serviciu. Prin urmare, această restricție intră sub incidența interdicției prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31 și este contrară acestei dispoziții.

51. Este adevărat că, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2000/31, statele membre pot adopta măsuri derogatorii de la această interdicție în cazul unor anumite servicii, sub rezerva îndeplinirii condițiilor prevăzute la litera (a) a acestei dispoziții. Totuși, restricția în litigiu nu este o măsură adoptată în cazul unui anumit serviciu, ci are un caracter general³⁰. Pe de altă parte, ea

²⁸ A se vedea punctul 39 din prezentele concluzii.

²⁹ A se vedea punctul 40 din prezentele concluzii.

³⁰ Acest aspect nu este decisiv în acest caz, prin urmare nu îl analizăm în detaliu. În schimb, el se află în centrul cauzei C-376/22, Google Ireland și alții, în care vom prezenta concluzii la 8 iunie 2023.

nu răspunde niciunuia dintre motivele enumerate la articolul 3 alineatul (4) litera (a) punctul (i) din această directivă, și anume ordinea publică, protecția sănătății publice, securitatea publică sau protecția consumatorilor.

52. Astfel, justificarea restricției în litigiu este de a asigura buna funcționare a sistemului de gestionare a drepturilor de autor, atât în interesul titularilor, cât și al utilizatorilor, inclusiv promovarea autorilor și a operelor mai puțin cunoscute. Or, nici titularii care încredințează gestionarea drepturilor lor de autor unui organism de gestiune colectivă sau unei entități de gestiune independentă, nici utilizatorii care urmăresc să obțină o autorizație pentru exploatarea publică a operelor nu pot fi calificați drept consumatori, întrucât ei efectuează aceste acte în cadrul unei activități profesionale și lucrative. Pe de altă parte, buna funcționare a sistemului de gestionare a drepturilor de autor, care include promovarea anumitor autori sau a anumitor opere, asigură realizarea unor interese private și în mod cert nu ține de ordinea publică.

53. Este adevărat, de asemenea, că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2000/31 coroborat cu anexa la aceasta exclude aplicarea coroborată a articolul 3 alineatele (1) și (2) din această directivă printre altele în cazul „drepturilor de autor și drepturilor conexe”. În opinia noastră, această excludere trebuie interpretată în sensul că drepturile de autor și drepturile conexe sunt excluse de la aplicarea principiului recunoașterii reciproce, cu alte cuvinte normele naționale continuă să se aplice, inclusiv în ceea ce privește furnizorii de servicii stabiliți în alte state membre³¹.

54. Este vorba totuși despre dreptul material care reglementează drepturile de autor și drepturile conexe, în conformitate cu principiul teritorialității acestor drepturi. Astfel, atunci când un serviciu al societății informaționale constă în exploatarea operelor protejate prin drepturi de autor sau drepturi conexe (de exemplu, difuzarea operelor online) sau necesită o asemenea exploatare, dispozițiile Directivei 2000/31 nu scutesc furnizorul de servicii de obligația de a obține autorizația de exploatare pentru teritoriile tuturor statelor membre în care este furnizat serviciul său, nu numai pentru statul său membru de stabilire.

55. În schimb, nu vedem niciun motiv legat de modul de redactare a acestei dispoziții din anexa la Directiva 2000/31 sau de obiectivul său pentru a o interpreta în sensul că exclude din domeniul de aplicare al articolului 3 din Directiva 2000/31 serviciile de gestionare a drepturilor de autor sau a drepturilor conexe. Prin urmare, rezervarea accesului la astfel de servicii organismelor de gestiune colectivă cuprinsă în dreptul italian nu intră sub incidența acestei derogări de la principiul recunoașterii reciproce.

56. Întrebată în ședință cu privire la aplicabilitatea Directivei 2000/31 în cazul unor servicii precum cele furnizate de Jamendo, Comisia a formulat o rezervă, invocând faptul că furnizorul unor asemenea servicii care eliberează printre altele autorizații pentru exploatarea operelor în magazine „fizice” ar trebui de asemenea să controleze utilizarea operelor respective în aceste magazine, ceea ce nu se poate face online. Totuși, în primul rând, nimic nu indică faptul că Jamendo furnizează efectiv un astfel de serviciu de control. În al doilea rând, dacă un astfel de serviciu accesoriu „fizic” ar fi exclus de la aplicarea principiului recunoașterii reciproce prevăzut de această directivă în temeiul articolului 2 litera (h) punctul (ii) a treia liniuță, acest lucru nu ar împiedica aplicarea dispozițiilor directivei menționate în cazul prestațiilor care constituie esența activității sale și care sunt furnizate pe cale electronică.

³¹ A se vedea în acest sens De Miguel Asensio, P., *Conflict of Laws and the Internet*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2020, p. 73.

57. Având în vedere cele ce precedă, considerăm că, în ipoteza în care instanța de trimitere ar constata că activitatea Jamendo intră sub incidența Directivei 2000/31, articolul 3 alineatul (2) din aceasta trebuie interpretat în sensul că se opune legislației unui stat membru care rezervă accesul la activitatea de gestionare a drepturilor de autor numai pentru organismele de gestiune colectivă, excluzând entitățile de gestiune independente stabilite în alte state membre.

Directiva 2006/123

58. În ipoteza în care instanța de trimitere ar considera că activitatea Jamendo nu intră sub incidența Directivei 2000/31, această activitate ar trebui tratată ca o prestare de servicii „fizică”. Or, astfel de servicii sunt în principiu reglementate de dispozițiile Directivei 2006/123. Prin urmare, este necesar să se analizeze, în primul rând, aplicabilitatea acestei directive în cazul unor activități precum cele desfășurate de Jamendo și ulterior, în al doilea rând, consecințele aplicării sale în prezenta cauză.

– Cu privire la aplicabilitatea Directivei 2006/123

59. Directiva 2006/123 prevede norme detaliate privind exercitarea a două libertăți fundamentale ale pieței interne, libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii. A stabili care dintre aceste libertăți se aplică unei activități precum cea desfășurată de Jamendo nu este atât de evident pe cât ar părea.

60. Astfel, în observațiile sale scrise, Comisia consideră că acest lucru este imposibil, în lipsa unor informații suficiente din partea instanței de trimitere. Ea propune totuși aplicarea criteriilor de distincție stabilite de Curte în hotărârea sa de principiu Gebhard³². Potrivit acestor criterii, libertatea de stabilire permite oricărui resortisant al unui stat membru să exercite în alt stat membru o activitate economică, într-o formă de instalare stabilă și pe o durată nedeterminată. În schimb, libera prestare a serviciilor acoperă toate prestațiile care nu sunt oferite în mod stabil și continuu de la un sediu profesional situat în statul membru de destinație³³. Este necesar să se constate că aceste criterii de distincție nu fac decât să reia termenii înșiși ai tratatului. Astfel, în temeiul articolului 49 TFUE, libertatea de stabilire privește înființarea tuturor formelor de întreprinderi și desfășurarea activității acestora, în timp ce, potrivit articolului 57 al treilea paragraf TFUE, libera prestare a serviciilor constă în desfășurarea temporară a activității prestatorului în statul membru de destinație.

61. Totuși, la fel ca în multe alte domenii, internetul a bulversat puternic aceste categorii, stabilite în lumea „reală”³⁴. Astfel, în timp ce tratatul și, ulterior, criteriile stabilite în Hotărârea Gebhard³⁵ asociază, pe de o parte, exercitarea durabilă a activității într-un stat membru cu un sediu permanent în același stat membru și, pe de altă parte, exercitarea temporară a unei activități cu lipsa unui astfel de sediu, internetul permite exercitarea durabilă a unei activități fără un sediu permanent în statul membru în care se desfășoară această activitate. În măsura în care un serviciu prestat prin internet este furnizat, în orice caz, la distanță, este lipsit de importanță faptul că prestatorul și clientul se află fizic în același stat membru sau în două state membre diferite.

³² Hotărârea din 30 noiembrie 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411, punctele 25-27).

³³ A se vedea recent Hotărârea din 23 februarie 2016, Comisia/Ungaria (C-179/14, EU:C:2016:108, punctele 148 și 150).

³⁴ Spre deosebire de așa-numita lume „virtuală” constituită de internet.

³⁵ Hotărârea din 30 noiembrie 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411).

62. Prin urmare, se dovedește că, în ceea ce privește serviciile furnizate prin internet, criteriile stabilite în Hotărârea Gebhard³⁶ sunt depășite și că este necesar să se facă o distincție pe alte baze.

63. În opinia noastră, în pofida caracterului potențial durabil al unei activități desfășurate pe internet într-un stat membru dintr-un alt stat membru, o astfel de activitate trebuie analizată din perspectiva liberei prestări a serviciilor. Astfel, soluția contrară ar conduce la rezultatul absurd că un prestator care nu ar fi stabilit în statul membru de destinație a serviciului său ar fi totuși considerat ca fiind stabilit în statul membru respectiv și ar trebui să se conformeze legislației acestuia nu numai în ceea ce privește activitatea sa propriu-zisă, ci și în ceea ce privește constituirea și funcționarea întreprinderii sale. Acest lucru devine și mai absurd dacă ne gândim că activitățile desfășurate pe internet sunt adesea destinate mai multor sau chiar tuturor statelor membre.

64. Această concluzie își găsește o confirmare indirectă în Directiva 2000/31. Deși această directivă nu adoptă în mod deschis o poziție cu privire la distincția dintre libertatea de stabilire și libera prestare a serviciilor, reunind dispozițiile relevante sub numele de „piață internă”³⁷, ea stabilește totuși o distincție netă între statele membre în care este stabilit un furnizor de servicii³⁸, ale cărui obligații sunt definite la articolul 3 alineatul (1), și statele membre în care se furnizează un serviciu dintr-un alt stat membru, care trebuie să se conformeze normelor definite la articolul 3 alineatul (2) și următoarele din aceasta. Distincția menționată reflectă, așadar, distincția dintre exercitarea libertății de stabilire și exercitarea liberei prestări a serviciilor³⁹.

65. În consecință, în lumina informațiilor referitoare la activitatea Jamendo cuprinse în decizia de trimitere și completate în observațiile acestei societăți, considerăm că, în prezenta cauză, trebuie să se aplice dispozițiile privind libera prestare a serviciilor.

66. În Directiva 2006/123, dispozițiile referitoare la libera prestare a serviciilor sunt cuprinse la articolul 16 din aceasta. Însă, în temeiul articolului 17 punctul 11 din directiva menționată, articolul 16 nu se aplică printre altele „drepturilor de autor și drepturilor conexe”.

67. În Hotărârea OSA, Curtea a statuat că, din cauza acestei excluderi, articolul 16 din Directiva 2006/123 nu se aplică activităților organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de autor⁴⁰. Astfel, Curtea a considerat, urmând cu privire la acest aspect concluziile avocatei generale Sharpston⁴¹, că, întrucât numai serviciile pot fi excluse din domeniul de aplicare al articolului 16 menționat, excluderea prevăzută la articolul 17 punctul 11 din această directivă trebuie să privească în mod necesar serviciile din domeniul drepturilor de autor și al drepturilor conexe, precum serviciile furnizate de organisme de gestiune colectivă⁴².

68. Această constatare nu este însă convingătoare, în opinia noastră, având în vedere considerațiile de mai jos. Or, întrucât este vorba despre o chestiune de importanță fundamentală pentru interpretarea Directivei 2006/123, propunem Curții să reexamineze sensul și întinderea excluderilor din domeniul de aplicare al acestei directive.

³⁶ Hotărârea din 30 noiembrie 1995 (C-55/94, EU:C:1995:411).

³⁷ A se vedea titlul articolului 3 din această directivă.

³⁸ Noțiunea de „furnizor de servicii stabilit” este definită la articolul 2 litera (c) din Directiva 2000/31.

³⁹ Pe de altă parte, definiția noțiunii de „stabilire”, cuprinsă la articolul 4 punctul 5 din Directiva 2006/123, impune existența unei infrastructuri stabile de unde activitatea de prestare de servicii este asigurată în mod efectiv. *A contrario*, așadar, în lipsa unei astfel de infrastructuri stabile, o prestare de servicii este considerată transfrontalieră, chiar dacă prezintă un caracter durabil.

⁴⁰ Hotărârea OSA, punctul 65.

⁴¹ A se vedea Concluziile sale prezentate în cauza OSA (C-351/12, EU:C:2013:749, punctul 64).

⁴² Hotărârea OSA, punctul 65.

69. Directiva 2006/123 prevede numeroase excluderi din domeniul său de aplicare, atât generale, cât și specifice, la articolul 16. Atunci când o excludere se referă la o categorie de servicii, directiva respectivă indică acest lucru în mod expres. Acesta este printre altele cazul excluderilor enumerate la articolul 2 alineatul (2) din directiva menționată, care utilizează termenul „serviciile” pentru a desemna fiecare activitate vizată. Acesta este de asemenea cazul anumitor excluderi enumerate la articolul 17 din această directivă, printre altele la punctul 1, care privește „serviciile de interes general”, și la punctul 5, care se referă la „activitățile de recuperare judiciară a datoriiilor”.

70. În schimb, anumite alte excluderi nu privesc în mod vădit categorii de servicii. Acesta este printre altele cazul articolului 2 alineatul (3) din Directiva 2006/123, în temeiul căruia directiva respectivă nu se aplică în domeniul impozitării. Or, Curtea a statuat deja că această excludere nu privește servicii, ci normele fiscale ale statelor membre⁴³. Același lucru este în mod necesar valabil și în ceea ce privește excluderile prevăzute la articolul 17 din directiva menționată, la punctul 6 (care vizează în mod expres „cerințele din statul membru unde se prestează serviciul”), la punctul 8 („formalitățile administrative referitoare la libera circulație a persoanelor și reședința acestora”), la punctul 9 („posibilitatea ca statele membre să solicite viză sau permis de ședere”), la punctul 12 („actele care, prin lege, necesită intervenția unui notar”), la punctul 14 („înmatricularea vehiculelor”) și la punctul 15 („dispozițiile privind obligațiile contractuale și extracontractuale”), care nu privesc, în mod evident, categorii de servicii, ci măsuri în vigoare în statele membre. În sfârșit, excluderile prevăzute la articolul 17 punctele 2, 3, 4, 10 și 13 din aceeași directivă, care privesc „domenii” reglementate prin diferite acte de drept al Uniunii, nu par să privească categorii de servicii, ci reglementarea în domeniile deja armonizate la nivelul dreptului Uniunii.

71. Prin urmare, postulatul potrivit căruia excluderile din domeniul de aplicare al articolului 16 din Directiva 2006/123 prevăzute la articolul 17 din aceasta nu pot privi decât servicii nu este dovedit și nu poate servi drept temei pentru interpretarea excluderii prevăzute la punctul 11 al acestui articol și care privește, repetăm, printre altele, „drepturile de autor și drepturile conexe”.

72. Astfel cum s-a arătat mai sus, majoritatea excluderilor prevăzute la articolul 17 din Directiva 2006/123 se referă la măsuri în vigoare în statele membre. Aceste excluderi trebuie interpretate în sensul că libertatea de a furniza servicii în mod transfrontalier, astfel cum este precizată la articolul 16 din această directivă, nu împiedică aplicarea acestor măsuri, iar prestatorii nu se pot prevala de această libertate pentru a se sustrage de la obligațiile pe care le impun aceste măsuri.

73. Excluderea prevăzută la articolul 17 punctul 11 din Directiva 2006/123 trebuie interpretată, în opinia noastră, în același mod. Rezultă numai din această dispoziție că articolul 16 din această directivă nu se opune aplicării dreptului de autor material al statului membru de destinație a serviciului și obligațiilor prestatorului, printre altele în ceea ce privește autorizația necesară pentru exploatarea operelor. Prin urmare, aceasta ar fi o interpretare asemănătoare celei a excluderii similare prevăzute de Directiva 2000/31⁴⁴. În schimb, dacă legiuitorul Uniunii ar fi dorit să excludă din domeniul de aplicare al articolului 16 din Directiva 2006/123 serviciile de gestionare a drepturilor de autor și a drepturilor conexe, ar fi formulat acest lucru în mod expres.

74. Prin urmare, considerăm că articolul 16 din Directiva 2006/123 este pe deplin aplicabil entităților de gestiune independente, astfel cum sunt definite în Directiva 2014/26.

⁴³ A se vedea Hotărârea din 22 decembrie 2022, Airbnb Ireland și Airbnb Payments UK (C-83/21, EU:C:2022:1018, punctul 38).

⁴⁴ A se vedea punctele 53-55 din prezentele concluzii.

– *Cu privire la efectele Directivei 2006/123*

75. La fel ca articolul 3 din Directiva 2000/31, articolul 16 alineatul (1) din Directiva 2006/123 nu permite statelor membre să restrângă libera prestare a serviciilor în cazul unor prestatori stabiliți în alte state membre decât prin măsuri justificate de unul dintre cele patru motive enumerate la al treilea paragraf al acestui alineat (1), și anume ordinea, siguranța și sănătatea publice, precum și protecția mediului. Or, restricția în litigiu nu poate fi justificată de niciunul dintre aceste motive⁴⁵.

76. Pe de altă parte, articolul 16 alineatul (2) din Directiva 2006/123 enumeră cerințele care limitează libera prestare a serviciilor care sunt interzise în mod absolut. Articolul 16 alineatul (2) litera (d) din această directivă vizează „aplicarea unui regim contractual special între prestator și beneficiar care împiedică sau restricționează prestarea de servicii în mod independent”. Or, în temeiul articolului 3 litera (a) din Directiva 2014/26, un organism de gestiune colectivă trebuie să îndeplinească cel puțin una dintre următoarele condiții, și anume să fie deținut sau controlat de membrii săi sau să nu aibă scop lucrativ. Rezervând activitatea de intermediere în materie de drepturi de autor organismelor de gestiune colectivă, dreptul italian impune astfel prestatorilor fie să adopte un regim contractual special cu titularii drepturilor care sunt beneficiari ai serviciilor lor, fie să își desfășoare activitatea fără scop lucrativ. În ambele cazuri, acest lucru limitează prestarea de servicii în mod independent, fie făcând prestatorul dependent de beneficiari, fie împiedicându-l să își continue activitatea într-un mod rentabil din punct de vedere economic. Considerăm că o asemenea cerință este în mod clar contrară articolului 16 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123.

77. În temeiul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 2006/123, această directivă nu are ca obiect *liberalizarea* serviciilor de interes economic general. Or, un astfel de caracter al serviciilor furnizate de organisme de gestiune colectivă a fost invocat în ședința de guvernul italian. Totuși, această dispoziție nu exclude serviciile de interes economic general din domeniul de aplicare al acestei directive⁴⁶. Pe de altă parte, restricția în litigiu nu constă în atribuirea unei misiuni de interes general unui organism specific⁴⁷, ci în rezervarea unei anumite activități economice, și anume intermedierea în domeniul drepturilor de autor, unei categorii de actori economici, și anume organismelor de gestiune colectivă.

78. Deși astfel de organisme, în temeiul dispozițiilor dreptului italian și ale Directivei 2014/26, au anumite obligații față de titularii drepturilor, este vorba despre obligații impuse nu în interesul general, ci în interesul acestor titulari, care constituie un grup profesional specific și nu se confundă cu întreaga populație. Aceste obligații pot fi comparate, de exemplu, cu cele pe care le are o societate față de acționarii săi. Ele nu constituie însă o misiune de interes general⁴⁸. Prin urmare, spre deosebire de guvernul italian, vedem în acest caz o diferență clară între rolul organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de autor și serviciile de interes general excluse de la aplicarea articolului 16 din Directiva 2006/123 în temeiul articolului 17 punctul 1 din aceasta, precum serviciile poștale, distribuirea electricității, a gazelor și a apei sau tratarea deșeurilor⁴⁹.

⁴⁵ În ceea ce privește motivele care stau la baza restricției în litigiu, a se vedea punctul 52 din prezentele concluzii.

⁴⁶ Hotărârea din 23 decembrie 2015, Hiebler (C-293/14, EU:C:2015:843, punctele 43 și 44).

⁴⁷ Astfel cum pare să impună considerentul (70) al Directivei 2006/123 în vederea interpretării noțiunii de „serviciu de interes economic general”.

⁴⁸ Nu excludem posibilitatea ca organismele de gestiune colectivă să fie investite cu misiuni de interes general, cum ar fi contribuția, financiară sau de altă natură, la dezvoltarea culturii. Este vorba însă despre o activitate diferită de gestiunea drepturilor de autor propriu-zisă.

⁴⁹ De altfel, Curtea a refuzat deja să recunoască unui organism de gestiune colectivă a drepturilor de autor calitatea de serviciu de interes economic general în Hotărârea din 2 martie 1983, GVL/Comisia (7/82, EU:C:1983:52, punctele 29-32).

79. În sfârșit, în ceea ce privește articolul 1 alineatul (3) din Directiva 2006/123, potrivit căruia această directivă nu are ca obiect eliminarea monopolurilor care prestează servicii, avem îndoieli, având în vedere caracterul său enigmatic și abstract, că această dispoziție are vreo valoare normativă autonomă. În orice caz însă considerăm că nu se poate vorbi în această situație despre un monopol.

80. Pe de o parte, întrucât conferă titularilor o largă posibilitate de alegere în ceea ce privește modul în care doresc să își gestioneze drepturile, care cuprinde atât alegerea unui organism de gestiune colectivă dintr-un alt stat membru, cât și recurgerea la gestiunea individuală, Directiva 2014/26 a afectat puternic poziția de monopol a organismelor de gestiune colectivă în această componentă a activității lor.

81. Pe de altă parte, întrucât acceptă înființarea unor organisme de gestiune colectivă concurente în raport cu SIAE, precum LEA, și admite exercitarea directă a activității de intermediere pe piața italiană de către organisme de gestiune colectivă din alte state membre, dreptul italian a eliminat el însuși exclusivitatea SIAE, care nu se mai află în poziție de monopol nici *de iure*, nici *de facto*.

82. Prin urmare, în opinia noastră, articolul 1 alineatele (2) și (3) din Directiva 2006/123 nu se opune aplicării dispozițiilor directivei menționate, inclusiv a celor ale articolului 16 din aceasta, în cazul activității de gestionare a drepturilor de autor de către entități de gestiune independente.

83. Prin urmare, considerăm că, în ipoteza în care instanța de trimitere va constata că Directiva 2000/31 nu se aplică activității Jamendo, articolul 16 alineatul (1) și alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123 trebuie interpretat în sensul că se opune legislației unui stat membru care rezervă activitatea de gestionare a drepturilor de autor organismelor de gestiune colectivă, cu excluderea entităților de gestiune independente stabilite în alte state membre.

Cu privire la articolul 56 TFUE

84. Interpretarea Directivelor 2000/31 și 2006/123 ar trebui să fie suficientă pentru soluționarea, în raport cu dreptul Uniunii, a litigiului pendinte în fața instanței de trimitere. Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, orice măsură națională într-un domeniu care a făcut obiectul unei armonizări exhaustive în dreptul Uniunii trebuie să fie apreciată în lumina acestei măsuri de armonizare, iar nu a dreptului primar⁵⁰. Totuși, pentru cazul în care Curtea nu va împărtăși analiza noastră privind aplicabilitatea Directivei 2006/123, vom analiza pe scurt, cu titlu subsidiar, situația din prezenta cauză din perspectiva articolului 56 TFUE⁵¹.

85. Curtea s-a confruntat deja cu o situație asemănătoare cu cea în discuție în litigiul principal în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea OSA. Ea a concluzionat mai întâi, în această hotărâre, că interzicerea furnizării transfrontaliere de servicii de gestionare a drepturilor de autor ca urmare a monopolului în acest domeniu al unui organism național de gestiune colectivă constituie o restricție privind libera prestare a serviciilor care trebuie să fie justificată de unul dintre motivele imperative de interes general, printre care figurează protecția drepturilor de proprietate intelectuală⁵².

⁵⁰ A se vedea recent Hotărârea din 11 iunie 2020, KOB (C-206/19, EU:C:2020:463, punctul 30 și jurisprudența citată). În ceea ce privește în special Directiva 2006/123, a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 iunie 2015, Rina Services și alții (C-593/13, EU:C:2015:399, punctul 23 și urm.).

⁵¹ Cu privire la libertatea pieței interne aplicabilă, a se vedea punctele 59-65 din prezentele concluzii.

⁵² Hotărârea OSA, punctele 69-71.

86. În continuare, Curtea a considerat că monopolul gestionării drepturilor referitoare la o categorie de obiecte protejate încredințat unui organism de gestiune colectivă, asociat cu un sistem de acorduri de reprezentare reciprocă cu organisme străine similare, se înscrie în contextul protecției teritorializate a drepturilor de autor și este apt și proporțional cu scopul urmărit⁵³.

87. Ea a constatat printre altele că nu există o altă metodă care să permită protejarea într-un mod la fel de eficient a drepturilor de autor și că, dacă s-ar permite utilizatorilor să obțină autorizația de exploatare a operelor de la orice organism de gestiune colectivă pentru orice teritoriu, s-ar crea probleme importante în ceea ce privește controlul utilizării drepturilor și repartizarea redevențelor⁵⁴. Conștientă de modificarea iminentă a mediului legal al gestiunii drepturilor de autor⁵⁵, Curtea a avut grijă să menționeze că analiza sa se raporta la „stadiul actual al dreptului Uniunii”⁵⁶.

88. Însă concluziile desprinse din Hotărârea OSA cu privire la acest aspect nu sunt utile, în opinia noastră, pentru soluționarea prezentei cauze. Astfel, în speță, nu este vorba despre dreptul unui utilizator de a se îndrepta către un organism de gestiune colectivă dintr-un alt stat membru pentru a obține autorizația de exploatare pentru opere pentru care drepturile sunt gestionate de un organism național, astfel cum era situația în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea OSA, ci despre dreptul unei entități de gestiune independentă de a gestiona drepturi a căror gestionare nu este încredințată niciunui alt organism de gestiune colectivă, indiferent dacă acesta este stabilit pe teritoriul național sau în altă parte.

89. Or, după cum am observat deja în partea din prezentele concluzii consacrată Directivei 2006/123, atât ca urmare a Directivei 2014/26, cât și a liberalizării dreptului italian, în acest domeniu monopolul similar celui analizat de Curte în cauza în care s-a pronunțat Hotărârea OSA nu mai există în Italia, intermedierea în domeniul drepturilor de autor putând fi exercitată de diferite organisme de gestiune colectivă, indiferent dacă sunt naționale sau stabilite în alte state membre. Numai entitățile de gestiune independente sunt excluse de la accesul la această activitate. În aceste împrejurări, o asemenea diferență de tratament nu poate fi justificată de argumentele reținute de Curte în Hotărârea OSA.

90. Guvernul italian invocă, cu titlu de justificare, caracterul specific al organismelor de gestiune colectivă care sunt controlate de membrii lor și care nu urmăresc un scop lucrativ, obligațiile care le revin față de titularii drepturilor, precum și beneficiile unei gestionări centralizate a drepturilor de autor pentru repertoriile mai puțin populare în rândul publicului și, prin urmare, pentru dezvoltarea culturii.

91. Totuși, este necesar să se observe mai întâi că, în temeiul articolului 2 alineatul (4) din Directiva 2014/26, multe dintre obligațiile care revin organismelor de gestiune colectivă privesc și entitățile de gestiune independente. Astfel, în ceea ce privește garanțiile pentru titularii de drepturi, aceste entități se află într-o situație comparabilă cu cea a organismelor de gestiune colectivă.

⁵³ Hotărârea OSA, punctele 72-78.

⁵⁴ Hotărârea OSA, punctele 76 și 77.

⁵⁵ Hotărârea OSA a fost pronunțată în ziua următoare adoptării Directivei 2014/26.

⁵⁶ *Idem*.

92. În continuare, este cu siguranță adevărat că apartenența la un important organism de gestiune colectivă, cu rețeaua sa de acorduri de reprezentare reciprocă, poate fi în beneficiul multor artiști și poate favoriza o difuzare largă a operelor lor. Însă acest lucru nu este întotdeauna valabil pentru toți⁵⁷ și, în circumstanțele actuale, unii dintre aceștia se pot limita, cel puțin temporar, la servicii de gestionare limitate, cum ar fi cele oferite de Jamendo. Considerăm că titularii drepturilor de autor sunt suficient de informați pentru a alege în mod autonom modalitatea cea mai eficientă de a-și proteja interesele. Protecția acestor drepturi, ca motiv imperativ de interes general, nu poate justifica obstacole în calea realizării acestei protecții în modul cel mai adecvat potrivit persoanelor interesate înseși.

93. Prin urmare, considerăm că excluderea entităților de gestiune independente de la activitatea de intermediere în domeniul drepturilor de autor, astfel cum este prevăzută în dreptul italian, nu este justificată în raport cu articolul 56 TFUE.

Concluzie

94. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Tribunale ordinario di Roma (Tribunalul din Roma, Italia) după cum urmează:

Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2000/31/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 8 iunie 2000 privind anumite aspecte juridice ale serviciilor societății informaționale, în special ale comerțului electronic, pe piața internă și articolul 16 alineatul (1) și alineatul (2) litera (d) din Directiva 2006/123/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 decembrie 2006 privind serviciile în cadrul pieței interne

trebuie interpretate în sensul că

se opun legislației unui stat membru care rezervă activitatea de gestionare a drepturilor de autor organismelor de gestiune colectivă, cu excluderea entităților de gestiune independente stabilite în alte state membre.

⁵⁷ Potrivit unui studiu din anul 2009, mai mult de jumătate dintre membrii SIAE primeau redevențe care nu acopereau nici măcar cheltuielile de înregistrare la acest organism (Spina Ali, G., *op.cit.*).